हिमसंस्कृतवार्ता

दैनिकं ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमसंस्कृतवार्ताः

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-4 ■ अङ्क-312 | 1 | सितम्बर 07, 2025 | Website- www.himsanskritam.com | Email-himsanskrit@gmail.com

पञ्चाङ्गम्

अद्य सिद्धार्थी वि.सं. २०८२,
कलियुगाब्धः ५१२७ शरद-ऋतुः
सूर्यः दक्षिणायनम् भाद्रपदशुक्लपूर्णिमा
भाद्रपद 22 प्रविष्टांशः मङ्गलमयः भवेत्

2 हिमाचलसर्वकारेण कर्मचारिणां वेतनसम्बद्धेषु नियमेषु कृतं प्रमुखम् संशोधनम्, जनवरी २०२२ तः प्रयोज्यः भविष्यति

3 शिक्षकगौरवसम्मानसमारोहः - शिक्षकाणां समर्पणाय यथोचितं सम्मानम्

4 भारतीयसंस्कृतौ तु आदिकालात् संसदः प्रणाली आसीत्। पुरा मन्त्रिपरिषदि राजव्यवस्थायाः चर्चाः भवन्ति स्म।

वित्तमन्त्री निर्मला-सीतारमणः भारतदेशः

रूसदेशतः तैल-क्रयणं यथावत् स्थास्यति, एतदर्थं राष्ट्रहितानां संरक्षणं भविष्यति-

हिमसंस्कृतवार्ताः - वित्त मन्त्रिणा निर्मला सीतारमणया प्रोक्तं यत् भारतदेशः रशिया-देशतः तैल-क्रयणं यथावत् स्थास्यति। एतदर्थं राष्ट्रिय हितानां रक्षणं भविष्यति। एकया सोशल मीडिया-वाहिन्या सह सञ्जाते स्वीये साक्षात्कारे वित्तमन्त्रिणा प्रोक्तं यत् भारत-देशः स्वीय-आवश्यकतानां पूर्तये वस्तूनां क्रयणं करिष्यति। वस्तु-सेवाकर-जीएसटी एतस्य नूतनायां व्यवस्थायां वित्त-मन्त्रिणा उक्तं यत् एतस्मात् कारणात् नागरिकाणां उपभोगे परिष्कारः भविष्यति।

जी. एस्. टी. परिष्कारैः मध्यमवर्गस्य कुटुम्बेभ्यः महत्त्वपूर्णं बहुमूल्यं च उपहारं प्रधानमन्त्रिणा प्रदत्तम् - सूचना-प्रसारण-मन्त्री अश्विनी वैष्णवः

हिमसंस्कृतवार्ताः - सूचना-प्रसारण-मन्त्री अश्विनी वैष्णवः अकथयत् यत् नेक्स्ट जनरेशन जी. एस्. टी. परिष्कारैः मध्यमवर्गस्य कुटुम्बेभ्यः महत्त्वपूर्णं बहुमूल्यं च उपहारं प्रधानमन्त्रिणा प्रदत्तम्। अद्य नवदिल्ल्यां वार्ताहरान् सम्बोधयन् श्रीवैष्णवः अवदत् यत्, जी. एस्. टी. इत्यस्य संशोधित संस्करणे राष्ट्रस्य जी. डी. पी. इत्यस्मिन् प्रायः विंशति-लक्षकोटि-रूप्यकाणां वृद्धिः भविष्यति। येन देशस्य अर्थव्यवस्थायां महती वृद्धिः भविष्यति। प्रशासनेन वस्तु-सेवा-करेषु परिष्कारानन्तरं आगामि-द्वाविंशति-दिनांकतः उपभोक्तृणाम् उपयोगी वस्तूनां मूल्यं अपचयिष्यति। जीएसटी परिषदः अप्रत्यक्ष कर-प्रणाली प्रत्येकस्मिन् पञ्च, द्वादश, अष्टादश, अष्टाविंशति-प्रतिशततः चतुःस्तरीय-संरचनातः सरलीकृत्य-पञ्च-अष्टादश-प्रतिशतस्य स्तरे परिवर्तितम्।

भारत-अमेरिका-सहभागित्वम् अतीव सकारात्मकं, दूरदर्शी च अस्ति- प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदी

हिमसंस्कृतवार्ताः - प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना उक्तं यत् सः अमेरिकादेशस्य राष्ट्रपतेः डोनाल्ड-ट्रम्पस्य भावनायाः पूर्णरूपेण सम्मानं करोति तथा च भारत-अमेरिका-देशयोः सम्बन्धानां सकारात्मकमूल्यांकनं गभीरतया प्रशंसितः। एकस्मिन् सोशल मीडिया सन्देशे प्रधानमन्त्री अवदत् यत् भारत-अमेरिका-सहभागित्वम् अतीव सकारात्मकं, दूरदर्शी च अस्ति। सः अवदत् यत् द्वयोः देशयोः मध्ये सम्बन्धः वैश्विकस्तरे व्यापकः सामरिकः च अस्ति इति।वाशिङ्गटन्-नगरे वार्ताहरान् सम्बोधयन् श्रीट्रम्पः अवदत् यत् भारत-अमेरिका-देशयोः मध्ये विशिष्टः सम्बन्धः अस्ति, किमपि चिन्तयितुं नास्ति। सः अकथयत् यत् श्रीनरेन्द्रमोदी एकः महान् प्रधानमन्त्री अस्ति, सः सर्वदा तस्य मित्रः भविष्यति। इतः पूर्वं ट्रम्पः सोशल मीडिया सन्देशे उक्तवान् यत् आगामिषु दिनेषु अमेरिकादेशेन सह भारतस्य सहभागिता इतोपि सुदृढं, जीवन्तं, गतिशीला च भविष्यति। भारतामेरिका देशयोः मध्ये सहभागित्वं अत्यन्तं महत्त्वं ददाति- विदेशमन्त्री डॉ. एस जयशंकरः।विदेशमन्त्री डॉ. एस जयशंकरः अवदत्, यत् प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी भारतामेरिका देशयोः मध्ये सहभागित्वं अत्यन्तं महत्त्वं ददाति। अमेरिकीराष्ट्रपति डोनाल्ड ट्रम्पं प्रति प्रधानमन्त्रिणः मोदिनः प्रतिक्रियायाः विषये वार्ताहरैः सह वार्तालापं कुर्वन् डॉ. जयशंकरः अवदत् यत्, श्रीमोदिनः राष्ट्रपतिट्रम्पेन सह सर्वदा अतीव उत्तमं निज सम्बन्धः वर्तते।

उत्तराखण्ड-राज्ये ऋतौ परिष्करणेन, मार्गाणां परिष्करणेन च चारधाम-यात्रा, पञ्जीकरणप्रक्रिया च पुनः आरब्धा

हिमसंस्कृतवार्ताः - उत्तराखण्ड-राज्ये ऋतौ परिष्करणेन, मार्गाणां परिष्करणेन च गतदिवसात् चारधाम-यात्रा, पञ्जीकरणप्रक्रिया च पुनः आरब्धा। अवधेयं अस्ति यत् गङ्गोत्री-यमुनोत्री-तीर्थयात्रां सद्यः एव प्रचण्डवृष्ट्या स्थगितम् आसीत्, येन क्षेत्रस्य मार्गाः क्षतिग्रस्ताः अभवन्, येन तीर्थयात्रिणां कृते यात्रा असुरक्षितम् अभवत्। मार्गाणां पुनः निर्माणानन्तरं एतयोः तीर्थयोः यात्रा पुनः आरभ्यते इति अपेक्ष्यते। आवश्यकतानुगुणं यात्रायाः प्रबन्धनस्य अथवा स्थगनस्य अधिकारः मण्डल-न्यायाधीशं प्रदत्तः अस्ति। राष्ट्रिय-राजधान्यां यमुना नद्याः जलस्तरे न्यूनातागता, परञ्च नगरे जलप्लावन सदृशी स्थितिः अधुनापि वर्तते, जलस्तरं सङ्कट-चिह्नात् उपरि एव अस्ति। नवीनतमस्य सूचनानुसारं, ओल्ड-रेल-ब्रिड्ज इत्यस्य जलस्तरः मापिकानुसारं कतिपयदिनेषु प्रथमवारं जलस्तरे न्यूनतागता अस्ति।

पञ्जाब-राज्ये जल-स्थितिः शनैःशनैः नियन्त्रणाधीना सञ्जायते

पञ्जाब-राज्ये जल-स्थितिः शनैःशनैः नियन्त्रणाधीना सञ्जायते। ऋतु-विज्ञान-विभागेन आगामि दिनद्वयोः अति-वृष्टेः सम्भावना नैव प्रकटिता अस्ति। भाखड़ा-पोंग-सेतोः जलमोचन-स्थितिः नियन्त्रिता वर्तते। तत्रत्य मण्डलीय अध्यक्षेण प्रतिपादितं यत् बृहन्मात्रिक-जलं साम्प्रतं नैव मोचयिष्यते।

सुभाषितम्

विकृतिं नैव गच्छन्ति संगदोषेण साधवः।
आवेष्टितं महासर्पैश्च चन्दनं न विषायते॥

भावार्थ:- जिस प्रकार से चन्दन के वृक्ष से विषधर के लिपटे रहने पर भी वह विषैला नहीं होता उसी प्रकार से संगदोष (कुसंगति) होने पर भी साधुजनों के गुणों में विकृति नहीं आती।

प्रतिदिनं नवीनतमं हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकवार्तापत्रं प्राप्त्यर्थं 7876636263 Watsapp संख्या मध्ये नमो नमः लिखन्तु

To get the latest himsanskritvartah Daily Sanskrit Newspaper every day, write Hello on 7876636263 Watsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः - १७७१११

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी परिस्थितिं समीक्षितुं जलाप्लावित-राज्यानां भ्रमणं करिष्यति

हिमसंस्कृतवार्ताः - प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी परिस्थितिं समीक्षितुं जलाप्लावित-राज्यानां भ्रमणं करिष्यति, अवधेयं यत् जम्मू-कश्मीर्, पञ्जाबादी उत्तरभारतस्य अनेके भागाः अविरामवृष्ट्या, भूस्खलनेन, आकस्मिकजलप्लावनेन च गम्भीरतया प्रभाविताः सन्ति। अत्रान्तरे, हिमाचलप्रदेशे वृष्ट्याः प्रभावः निरन्तरं अनुभूयते, तत्र अविरामवृष्ट्या, भूस्खलनेन च अनेकेषु स्थानेषु यातायातं प्रभावितम् अस्ति।

हिमाचलसर्वकारेण कर्मचारिणां वेतनसम्बद्धेषु नियमेषु कृतं प्रमुखम् संशोधनम्, जनवरी २०२२ तः प्रयोज्यः भविष्यति

हिमसंस्कृतवार्ताः - शिमला।
हिमाचलप्रदेशसर्वकारेण कर्मचारिणां वेतनसम्बद्धेषु नियमेषु संशोधनं कृतम् अस्ति। संशोधितनियमाः 3 जनवरी 2022 तः प्रयोज्याः इति गण्यन्ते। संशोधनानन्तरं 2022 तमस्य वर्षस्य संशोधितवेतनस्य नियमः 7A इति सर्वकारेण विलोपितः अस्ति।अस्य नियमस्य विलोपनस्य अनन्तरं निर्धारितवेतनात् अधिकं धनं प्राप्तस्य कस्मात् अपि कर्मचारिणः किमपि प्रकारस्य प्रत्याहरणम् न भविष्यति।
एतत् संशोधनं सहस्राणां कर्मचारिणां कृते संबलं दातुं शक्नोति यतः अतिरिक्तदेयतानां पुनर्प्राप्तेः कारणेन तेषां आर्थिकप्रभावस्य सम्मुखीकरणं न कर्तव्यं भविष्यति।

वित्तविभागस्य प्रधानसचिवेन अधिसूचना प्रकाशिता

वित्तविभागस्य प्रधानसचिवः देवेशकुमारः हिमाचलप्रदेश-सिविल-सेवा-संशोधित-वेतननियमः - 2025 इत्यस्मिन् संशोधनस्य संबंधे अधिसूचनां प्रसारितवान्। हिमाचलप्रदेश-सिविलसेवासंशोधितवेतननियमः 7 कर्मचारीणां वेतनेन संबंधितः अस्ति। विभागेन अस्मिन् नियमे संशोधनं कृत्वा 7A अपाकृतम् अस्ति।
नियमः ७ क एतादृशानां कर्मचारिणां कार्मिकानां च वर्गेण सह सम्बद्धः अस्ति । यस्य वेतनं २००९ तमस्य वर्षस्य संशोधितवेतननियमस्य कार्यान्वयनानन्तरं न संशोधितम् आसीत्। संशोधितवेतननियमस्य ७ क इत्यस्य अन्तर्गतं २००९ तमस्य वर्षस्य संशोधितवेतननियमात् वंचिताः कर्मचारिणः २०१५ तमस्य वर्षस्य वेतनपरिमाणात् उपरि वेतनमापने गन्तुं युक्ताः आसन्।किन्तु वित्तविभागेन बहुविमर्शस्य अनन्तरं ७ए अपाकृतः अस्ति। २०२२ तमस्य वर्षस्य जनवरीमासादारभ्य अपि लोपः कृतः अस्ति ।

न कश्चित् प्रकारेण प्रत्याहरणम् भविष्यति

वित्तविभागेन अपि एतेभ्यः कर्मचारिभ्यः अधिसूचनायां किमपि न पुनः प्राप्य आश्रयं दातुं प्रयत्नः कृतः अस्ति। अधिसूचनां पुनर्प्राप्तेः उल्लेखात् इदं प्रतीयते यत् २०२५ तमस्य वर्षस्य अस्य संशोधनस्य अनन्तरं कर्मचारिणां विद्यमानं वेतनमापसंरचना बाधिता भविष्यति।

कर्मचारिभ्यः ५० सहस्रं चतुर्थश्रेणीभ्यः च ६० सहस्रं अवशिष्टांशं दत्तम्

ज्ञातव्यं यत् षष्ठपञ्चाबवेतन-आयोगस्य अनुशंसया राज्ये कर्मचारिभ्यः संशोधितवेतनं दातुं २०२२ तमे वर्षे सर्वकारेण निर्णयः कृतः। पूर्वभाजपासर्वकारे कर्मचारिभ्यः ५०,००० प्रत्येकं, चतुर्थश्रेण्याः कर्मचारिभ्यः ६०,००० अवशिष्टांशं दत्तम् आसीत् । कर्मचारिभ्यः २०१६ तमे वर्षे ५ प्रतिशतं, २०१७ तमे वर्षे ९ प्रतिशतं, २०२८ तमे वर्षे १७, २१ प्रतिशतं च अन्तरिमाश्रयम् अपि दत्तम् अधुना सर्वकारेण १३ प्रतिशतं महार्घतावृत्त्या सह कर्मचारिणां संशोधितवेतनस्य अवशिष्टांशं दातव्यम् अस्ति।

भूस्खलनेन राज्ये ९०० मार्गाः १४९७ विद्युत्परावर्तकाः च निरुद्धाः, कुल्लौ त्रयः अपि शवाः प्राप्ताः

हिमसंस्कृतवार्ताः - कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।
वर्षाकारणात् हिमाचलप्रदेशे अनेकस्थानेषु भूस्खलनेन कष्टानि निरन्तरं वर्तन्ते। ग्राम्यक्षेत्रेषु शतशः मार्गाः, विद्युत्, जलापूर्तियोजनाः च बाधिताः, येन जनानां कष्टानि वर्धन्ते। शनिवासरे सायं ६ वादनपर्यन्तं राज्ये ९०० मार्गाः, १४९७ विद्युत्परावर्तकाः, ३८८ जलापूर्तियोजनाः निरुद्धा एव आसन् । चम्बायां ११६, कुल्लौ २२५, मण्ड्यां १९८, शिमलायां १६७ मार्गाः निरुद्धाः सन्ति । शिमलायां अपि लघुवृष्टिः निरन्तरं वर्तते। प्रतिकूलवातावरणस्य कारणात् मुख्यमन्त्रिणः सुखविन्दरसिंहसुक्खोः हमीरपुरस्य आपदाप्रभावितक्षेत्रेषु भ्रमणं निरस्तीकृतम् अस्ति।

उद्धारकार्यक्रमः समाप्तः, अन्तिमदिने ६४ भक्ताः विमानयानेन वाहिताः

मणिमहेशयात्रायाः कृते प्रस्थितान् यात्रिकान् प्रशासनेन सुरक्षिततया स्वगन्तव्यस्थानानि नीतानि। शनिवासरे उद्धारकार्यक्रमस्य समाप्तिः अभवत्। सर्वकारस्य मार्गदर्शने जिलाप्रशासनचम्बा इत्यनेन मणिमहेशयात्रायां निरुद्धानां तीर्थयात्रिकाणां कृते भरमौरतः करियां (चम्बा)पर्यन्तं विशेषः उद्धारकार्यक्रमः कृतः। अस्य अभियानस्य अन्तिमे दिने सेनायाः एम.आइ.१७ चक्रविमानस्य साहाय्येन शेषाः ६४ तीर्थयात्रिकाः, शवद्वयं च भरमौरात् करियां (चम्बा)-नगरम् अपि आनीताः । उद्धारकार्यस्य अन्तर्गतं प्रायः सर्वे तीर्थयात्रिकाः सुरक्षितरूपेण निष्कासिताः सन्ति। हेलिकॉप्टर-सञ्चालनं आधिकारिकतया निवृत्तकृतम् अस्ति । गतत्रिदिनानि यावत् भरमौरे अटन्तः प्रायः ७०० तीर्थयात्रिकाः हेलिकॉप्टर-माध्यमेन करियाम् आनीताः । उद्धारकार्य्ये भारतीयवायुसेनायाः चिनूक-हेलिकॉप्टरद्वयस्य, एम-१७-इत्यस्य च साहाय्यं गृहीतम् । चिनूक-हेलिकॉप्टर्-यानेन ५ सितम्बर्-दिनाङ्के एकस्मिन् दिने ५२४ तीर्थयात्रिकाः ३ शवाः च करियाम् आनीताः ।अस्मिन् वर्षे मणिमहेशयात्रायाः कालखण्डे कुलम् १७ तीर्थयात्रिकाः विविधकारणात् मृताः सन्ति अस्मिन् मार्गदुर्घटनासु मृतानां संख्या न समाविष्टा । उपायुक्तः मुकेश रेप्सवालः अवदत् यत् 29 अगस्ततः सर्वेभ्यः भक्तेभ्यः हिमाचलपथपरिवहननिगमबसद्वारा विभिन्नगन्तव्यस्थानेभ्यः निःशुल्कयानस्य सुविधा प्रदत्ता।

एतावता दिवसान् यावत् केषुचित् भागेषु वर्षा भविष्यति

ऋतुविज्ञानकेन्द्रशिमलायाः अनुसारं राज्यस्य अनेकेषु भागेषु सितम्बर्-मासस्य १२ दिनाङ्कपर्यन्तं वर्षाकालः निरन्तरं भविष्यति। शनिवासरे केषुचित् स्थानेषु प्रचण्डवृष्टेः पीत-सचेतना कृता अस्ति।

लिप्पायां निर्मितं कृत्रिमं सरोवरम्

किन्नौरमण्डलस्य पूहखण्डस्य लिप्पाग्रामे समीपस्थे पेजर-उपनद्यां गुरुवासरे अपराह्णे १२वादनस्य समीपे आकस्मिकजलप्रलयस्य कारणेन कृत्रिमसरोवरः निर्मितः अस्ति।जलस्य वर्धनेन ग्रामजनाः आतङ्किताः सन्ति। तस्मिन् एव काले जलप्रलयेन बहूनि गृहाणि मग्नानि सन्ति । जनानां आवासीयगृहाणि, पेयजलस्रोतांसि, सिञ्चननालिकाः, सुरक्षाभण्डाराः, उद्यानपालकानां सहस्रशः सेबवनस्पतयः च महतीं क्षतिं प्राप्नुवन्ति ।

हिमाचलं देशस्य पूर्णसाक्षरराज्यम् अभवत्, साक्षरतादरः ९९.०२ प्रतिशतम्

हिमसंस्कृतवार्ताः - शिमला।
अधुना हिमाचल-राज्यं देशस्य प्रथमं राज्यं जातम्, यस्य साक्षरता-दरः ९९.०२ प्रतिशतं यावत् अभवत् । मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः ८ सितम्बरदिनाङ्के अन्ताराष्ट्रीयसाक्षरतादिवसस्य अवसरे शिमलानगरस्य पीटरहोफ् इत्यत्र आयोजिते "उल्लासमेला" इत्यस्य समये हिमाचलं पूर्णसाक्षरराज्यरूपेण घोषयिष्यति।अयं क्षणः राज्यस्य जनानां च कृते गौरवपूर्णः भविष्यति। भारतसर्वकारेण निर्धारितस्य ९५ प्रतिशतसाक्षरतायाः मानकं अतिक्रम्य ९९ प्रतिशताधिकस्य अभिलेखसाक्षरता राज्येन प्राप्तम् ।
भारतसर्वकाराय प्रेषितस्य आधिकारिकपत्रस्य अनुसारं 2022-2025 वर्षस्य कालखण्डे 'उल्लास-नवभारत साक्षरता-कार्यक्रमः' इत्यस्य अन्तर्गतं निरक्षराणां जनानां परिचयं कृत्वा साक्षरता कृता। २०२३-२४ तथा २०२४-२५ वर्षेषु द्वयोः चरणयोः कृते FLNAT (Basic Literacy and Numeracy Assessment Test) इत्यस्मिन् कुलम् ४३,८८५ शिक्षार्थिनः सफलाः अभवन् । एतदतिरिक्तं 2022 तमे वर्षे पठनं लेखनं (पढ़ना-लिखना-अभियान) अभियान-सञ्चालनस्य अन्तर्गतं सहस्राणि जनाः अपि साक्षराः कृताः, 2017 तमे वर्षे च साक्षरभारत-मिशनस्य आरम्भः अभवत्।

राज्ये केवलं ५६,९६० जनाः निरक्षराः सन्ति

शिक्षाविभागस्य अनुसारं सम्प्रति राज्ये ५६,९६० जनाः एव निरक्षराः सन्ति । तेषां साक्षराणां कृते विशेषा कार्ययोजना पूर्वमेव निर्मिता अस्ति तथा च विभागेन अस्य कृते नूतनं अभियानं चालयितुं रूपरेखा निर्मिता अस्ति। शिक्षाविभागेन प्रकाशितानां तथ्यानां अनुसारं २०२४ तमे वर्षे राज्यस्य अनुमानितजनसंख्या ७५.०५ लक्षं भवति, यस्मिन् निरक्षराणां संख्या केवलं ५६,९६० एव अस्ति एषा उपलब्धिः अतः अपि बृहत्तरं मन्यते यतोहि २०११ तमस्य वर्षस्य जनगणनानुसारं हिमाचलस्य साक्षरता-दरः ८२.८ प्रतिशतं आसीत्, यत् अधुना दशकात् न्यूनेन समये अभिलेखात्मकं ९९ प्रतिशतं प्राप्तवान् अस्ति।
राज्यसर्वकारेण एतस्याः उपलब्धेः कारणं केन्द्रसर्वकारस्य विशेषतः शिक्षामन्त्रालयस्य मार्गदर्शनं सहकार्यं च कृतम् अस्ति । एतदर्थं मन्त्रालयस्य सचिवः “उल्लास मेला” इत्यत्र विशेषातिथिरूपेण आमन्त्रितः अस्ति । शिक्षासचिवः राकेशकंवरः अवदत् यत् हिमाचलस्य पूर्णसाक्षरराज्यत्वं सम्पूर्णदेशस्य कृते प्रेरणादायकं उदाहरणम् अस्ति।

शिक्षकगौरवसम्मानसमारोहः – शिक्षकाणां समर्पणाय यथोचितं सम्मानम्

हिमसंस्कृतवार्ता- कुणाल पाण्डेय मोतिहारी नगरस्य शिक्षकदिवसस्य अवसरः मोतीहारीनगरस्य सभागारे शिक्षकगौरवसम्मानसमारोहःभव्यरूपेण आयोजितः आसीत्। अस्मिन् कार्यक्रमे शिक्षाक्षेत्रे उत्कृष्टकार्यं कुर्वन्तः बहवः शिक्षकाः शिक्षिकाश्च प्रशस्तिपत्रैः स्मृतिचिह्नैश्च सम्मानिताः अभवन्।

कार्यक्रमस्य शुभारम्भः सरस्वतीवन्दनया दीपप्रज्वलनेन च अभवत्। उपस्थिताः मुख्यातिथयः विशिष्टजनाश्च शिक्षकाणां योगदानस्य प्रशंसा कृत्वा अवदन्— "शिक्षकः समाजस्य आधारस्तम्भः अस्ति। तेषां परिश्रमः, समर्पणं, मार्गदर्शनं च एव विद्यार्थिनः जीवनदिशां ददाति। उत्तमः शिक्षकः केवलं पाठं न शिक्षयति, अपि तु स्वआचरणेन व्यक्तित्वेन च शिष्यान् संस्कारयति।

सम्मानिताः शिक्षकाः स्वानुभवान् साझा कृत्वा अवदन् यत्, एषः सम्मानः तेषां कृते प्रेरणास्रोतः अस्ति। ते प्रतिज्ञां कृतवन्तः यत् राष्ट्रनिर्माणे शिक्षायाः सर्वाधिकं महत्त्वं अस्ति, तस्मात् ते निरन्तरं विद्यार्थिनां सर्वाङ्गीणविकासाय समर्पिता एव भविष्यन्ति।कार्यक्रमे छात्रैः नृत्यगीतनाट्यमञ्चनादिभिः आकर्षकप्रदर्शनानि प्रस्तुतानि, येन ते स्वशिक्षकेभ्यः कृतज्ञतां प्रकटितवन्तः। यदा शिक्षकाः एकस्मिन् एकस्मिन् कालेन सम्मानिताः, तदा सभाभवने तालीनां गर्जना प्रतिध्वनितवती।अन्ते आयोजकैः सर्वेषाम् अतिथीनाम् प्रतिभागिनां च आभारः प्रकटितः। सम्पूर्णायोजनेन एषः संदेशः दत्तः यत् समाजे शिक्षकस्य स्थानं सर्वोच्चम् अस्ति, तेषां योगदानं च सदा स्मरणीयम्।अस्मिन् कार्यक्रमे जी.डी. गोयनका सार्वजनिकविद्यालयस्य द्वौ शिक्षकौ डॉ. स्वराजः , हिमानी गिरि च विशेषरूपेण सम्मानितौ अभवताम्। तदर्थं विद्यालयस्य छात्राणामपि प्रस्तुतीनां आयोजनं कृतम्। छात्रेभ्यः पदकाः दत्वा सम्मानः कृतः, येन विद्यालयस्य नाम गौरवान्वितं जातम्।

जी. डी. गोयनका सार्वजनिकविद्यालये हर्षोल्लासेन शिक्षकदिवसः २०२५ आचरितः

हिमसंस्कृतवार्ताः- कुणालपाण्डेयः, मोतिहारी।जी. डी. गोयनका सार्वजनिकविद्यालये शिक्षकदिवसः २०२५ महानन्देन, हर्षेण, गुरुषु कृतज्ञताभावेन च सम्यक् आचरितः। अस्मिन् अवसरि नृत्यगीतनाट्यादयः विविधाः कार्यक्रमाः प्रस्तुताः, येन सम्पूर्णं वातावरणं रमणीयं जातम्।अत्यन्तं रोचकः "टीचर्स की अदालत" नामकः नाट्यांशः आसीत्। अस्मिन् न्यायालय-रूपके शिक्षकाश्रयेण तेषां कक्षायां प्रचलिताः स्वभावविशेषाः हास्यरूपेण 'अभियोगाः' रूपेण उपस्थापिताः। कोऽपि गम्भीरध्वन्याः कारणेन आरोपितः, कोऽपि नृत्याभ्यासेन, कोऽपि स्वकीयैः प्रसिद्धैः वाक्यैः। सर्वेऽपि शिक्षकाः स्वयमेव हास्येन रक्षणं कृतवन्तः, येन सभागृहं हर्षध्वनिभिः गुञ्जितम्। विद्यालयाध्यक्षः डॉ. विनोदकुमारभाटियाः अपि अस्याः 'अदालतः' जालात् न निसृतः। छात्रैः तस्मिन् उपस्थितिनियमेषु विशेषमनःसंयोगः, चॉकलेटवितरणनीतिः, 'सी. सी. टी. वी. दृष्टिः' इत्यादिषु लीलया अभियोगाः कृताः। सः हर्षेण, विनोदेन च तान् स्वीकरोति स्म। एवं सः प्रदर्शितवान् यत् यथार्थनेतृत्वं केवलं अनुशासने नास्ति, अपि तु सौहार्दे, सरलतायां च प्रकटते। तत्सहितं "गोलगप्पा-टम्बोला" नामकः क्रीडाविशेषः अपि आयोजितः, यस्मिन् संख्यानिर्देशे सह स्वादिष्टगोलगप्पानां वितरणं जातम्। सर्वेऽपि शिक्षकाः उत्साहेन भागं गृहीत्वा परमानन्दं प्राप्नुवन्। अन्ते सम्पूर्णः उत्सवः कृतज्ञता-हर्षयोः वातावरणे सम्पन्नः। अयं दिवसः गुरुशिष्ययोः मधुरसंबन्धं सुदृढं कृत्वा सर्वेषां मनसि अमरः स्मारकः अभवत्।

शिक्षकदिवसे संस्कृतसंस्थानेन समायुक्ता ऑनलाईन-सङ्गोष्ठी

"समाचारवार्तालेखनम् इति" विषयगतस्सञ्जातो गहनतया विमर्शः

वार्तालेखनाय शीर्षकम् आकर्षकं भवेत्– अशोकमिश्रः

संक्षिप्तता समयबद्धता च विशेषतया निरूपणीया वार्तायाम्– अंशुगुप्ता

हिमसंस्कृतवार्ताः- लखनऊ, ०५ सितम्बर २०२५। उत्तरप्रदेशसंस्कृतसंस्थानस्य, लखनऊ इत्यनेन ०५ सितम्बर २०२५ दिनाङ्के शिक्षकदिवसम् उपलक्ष्य ऑनलाईन- प्रशिक्षण- पाठ्यक्रमनिर्माण- योजनान्तर्गता विशिष्टा ऑनलाईनप्रशिक्षकसङ्गोष्ठी आयोजिता। अस्यां सङ्गोष्ठ्यां समाचारलेखनविषये प्रमुखतया चर्चा विहिता।कार्यक्रमस्य आरम्भः आस्था शुक्लया वैष्णवीशर्मणा च गीतेन विहितस्तत्र, नीलमरानी च मंगलतातनोत्। प्रशिक्षकेण दिवाकरमणित्रिपाठिना स्वागतोद्बोधनं कृत्वा कार्यक्रमः प्रारभ्यत।अस्मिन्नेव अवसरे वक्तृत्वेनोपगतोऽशोकमिश्रः विषयं उपस्थाप्य समाचारस्य रूपरेखां, प्रस्तुतीकरणशैलीं, महत्त्वं च प्राकाशयत्। तेन उदितं यत् वार्तालेखनाय शीर्षकम् आकर्षकम् अवश्यमस्ति, यतो हि तेन वार्ता बलमाप्नोति। समाचारलेखनसमये विशिष्टं वक्तृकथनं, विशेषेण सहभागिता च नितरां लेखनीया इति।अन्योन्ये विषयविमर्शे पत्रकारितायां लब्धप्रतिष्ठोऽंशुगुप्ता स्पष्टीकृतवान्यत् समाचारलेखनस्य चत्वारि सोपानानि भवन्ति– यत्परिचयः, कार्यक्रमविवरणं, विशिष्टवक्तव्यं, जनसहभागिता च। सोऽवदत् यत् लेखने संक्षिप्तता समयबद्धता च विशेषतया ध्यातुं योग्ये। समाचारभाषा सरला प्रभाविनी च भवेत् इति ते विशेषतया बलमसौ अददात्। इदमपि अमुना समुदीरितं यत् शीर्षकनिर्णयाय प्रथमं सम्पूर्णं समाचारं लिखित्वा अनन्तरं शीर्षकं चयनं करणीयम्।अस्मिन् कार्यक्रमे मान्यनिदेशकस्य गौरवास्पदं सन्निधानं, योजनाप्रभारिणो प्रशिक्षणप्रमुखस्य प्रेरणं च विशेषतया प्रेरणादायित्वं भजते। सत्रस्य संयोजनं धीरजमैठाणी कृतवान्, परिकल्पिका समन्वयिका राधाशर्मेति चासीत्। सञ्चालनं नीलाक्षीश्रीवास्तववर्यया विहितम्। गृहे गृहे संस्कृतम् इति योजनायाः समन्वयकोऽनिलगौतमः स्वीये अतिथेः उद्बोधने शिक्षकदिनमाधृत्य प्रेरणास्पदं शिक्षकीयगौरवं प्रतिष्ठापितवान्।दिव्यरञ्जनस्समन्वयकस्तावद् अध्यक्षीयोद्बोधने शिक्षकस्य शिक्षकत्वं प्रतिष्ठाप्य सङ्गोष्ठीं सार्थकतां समानयत्।

सत्रावसाने सचिनशर्मणा आभारो व्यक्तवान्, पूनमसिंहः इत्यनया प्रशिक्षिकया विहितश्शान्तिमन्त्रपाठः कार्यक्रमं समापनं प्राप्नोत्। प्रशिक्षकसङ्गोष्ठ्यामस्यां संस्थानस्य ऑनलाइनप्रशिक्षणपाठ्यक्रमनिर्माणयोजना, गृहे गृहे संस्कृतम् इत्यस्य योजनाद्वयस्य सर्वे प्रशिक्षकाः, शिक्षार्थिनो संस्कृतसम्भाषिणः सामाजिकाश्च अतिष्ठन्।

संस्कृतोन्नतये सम्भाषणशिविरं शम्

हिमसंस्कृतवार्ताः- कुलदीपमैन्दोला। उत्तराखण्डे हरिद्वारनगरस्य कनखलक्षेत्रे श्रीकृष्णकुञ्जे सर्वप्रियविहारनाम्नि स्थले संस्कृतभारती उत्तराखण्डसंस्थया "संस्कृतं सर्वत्र, संस्कृतम् सर्वेषाम्" इत्यभियानान्तर्गतं सरलसंस्कृतसम्भाषणशिविरम् आयोजितम् अस्ति। इदं शिविरं 01 सितम्बर 2025 दिनाङ्कतः 10 सितम्बर् 2025 पर्यन्तम् प्रतिदिनं सायं चतुर्वादनतः पञ्चमवादनपर्यन्तं प्रचलति। अस्य शिविरस्य उद्देश्यं यत् जनसामान्यानां मध्ये संस्कृतभाषायाः सरलरूपेण प्रचारप्रसारः करणीयम् इति। अनेके जनाः, छात्राः च, संस्कृतसम्भाषणकौशलम् अधिगन्तुम् उत्साहेन सहभागित्वं कुर्वन्ति। अस्मिन् शिविरे दूरदूरात् आगत्य अनेके छात्राः संस्कृतभाषां अधीयन्ते स्म।अस्य शिविरस्य मुख्यप्रशिक्षकः श्रीगरीबदासीय- संस्कृतमहाविद्यालयस्य आचार्यः केशवबलियानी महोदयः आसीत्। सः केवलं विद्यालये महाविद्यालये च अध्यापनकार्ये संलग्नः नास्ति, अपि तु दीर्घकालात् संस्कृतभारत्याः समर्पितकार्यकर्तृरूपेण समाजस्य सर्वेषां मध्ये संस्कृतभाषायाः प्रचारप्रसारकार्यं निरन्तरं करोति। अस्मिन् प्रसंगे आचार्यः केशवबलियानी अवदत्– "संस्कृतभाषा केवलं विद्यालयमहाविद्यालययोः पाठ्यविषयः न, अपि तु सर्वेषां जीवनस्य आलोकः अस्ति। संस्कृतस्य अध्ययनं समाजस्य उन्नत्यै, संस्कारसमृद्धये च आवश्यकम्। अद्यतनशिविरे दूरदूरात् आगत्य छात्राः संस्कृतं शिक्षन्ते, एषः उत्साहः संस्कृतभविष्यस्य आशासूचकः अस्ति।"अस्य शिविरस्य संयोजकः आचार्यः जगतनयनबहुखण्डी वर्तते। शिविरे छात्राः उत्साहेन संस्कृतसंवादं कुर्वन्ति, संस्कृतं दैनिकजीवने प्रयोगाय प्रयत्नं च कृतवन्तः। इदं संस्कृतभारत्याः शिविरम् संस्कृतस्य पुनरुत्थानाय, सर्वसामान्यानां जीवनम् अधिकं संस्कृतमयं करणाय महत्त्वपूर्णं योगदानं ददाति।

Online संस्कृतशिक्षणम् आमुखपटले जन्मदिवसस्य जन्मदिवसोपलक्ष्ये आयोजितायाः संस्कृत-प्रश्नोत्तरी-प्रतियोगितायाः परिणामस्य घोषणा जाता

वार्ताहरः - डॉ. नरेन्द्र राणा गतदिवसे शिक्षकदिवसोपरि Online संस्कृतशिक्षणम् जनसंचार-आमुखपटलसमूहे उत्तरप्रदेशस्य डॉ. अखलेश रानी-मनोज निगमयोः सुपुत्री आध्यवी इत्यस्याः प्रथमः जन्मदिवसोपलक्ष्ये संस्कृतभाषायाः प्रचारार्थे आयोजितायाः एका-विशेषा-प्रतियोगितायाः आयोजनम् अभवत् । एषां संस्कृत-प्रश्नोत्तरी प्रतियोगितायाम् उत्तरप्रदेशात् डॉ. प्रियंका सिंहः प्रथम-स्थानं प्राप्तं कृतवती, द्वितीयं स्थाने मध्यप्रदेशात् राहुल शास्त्री, तृतीय-स्थाने च जम्मू कश्मीरात् डॉ. विद्या सागरः वर्तते। प्रतियोगितायाः पुरस्कार-प्रायोजकः उत्तरप्रदेशात् मनोज निगमः, आयोजकश्च गुजराततः राष्ट्रीय संस्कृत प्रचारकः जगदीश डाभी आसीत्। पुरस्कार-प्रायोजकः मनोज निगमः सर्वेभ्योः विजेतृभ्योः उपहारस्वरुपेण पुरस्कारं दास्यति । तेन सह उत्तराखंडात् संस्कृतरसास्वादः संस्था विजेतृभ्योः प्रमाणपत्रं दास्यति

भारतीयसंस्कृतौ संसदः प्रणाली

भारतीयसंस्कृतौ तु आदिकालात् संसदः प्रणाली आसीत्। पुरा मन्त्रिपरिषदि राजव्यवस्थायाः चर्चाः भवन्ति स्म। मन्त्रिपरिषदः कार्यप्रणाली पञ्चायतनस्य आवश्यकतानुगुणं कार्यं करोति स्म। ग्रामपञ्चायतनानि राजव्यवस्थासु साक्षात् प्रभावम् उत्पादयितुं समर्थानि आसन्। राजव्यवस्थायाः अभिन्नाङ्गत्वेन पञ्चायतनं परिगण्यते स्म। पञ्चायतनस्य सा व्यवस्था एव कालान्तरे संसदः स्वरूपे परिणमिता।

पञ्चायतनप्रणाल्यां पञ्चानां चयनार्थं निर्वाचनं भवति स्म। न्याय-व्यवस्थापन-नियमनादिक्षेत्रेभ्यः निर्णयं कर्तुं तेषां पार्श्वे अधिकाराः भवन्ति स्म। पञ्चायतनस्य सदस्यानां मन्त्रिपरिषदि बहुमानं भवति स्म। पञ्चायतनानि एव भूमिविभाजनं, करस्वीकरणं, न्यायदानं च कुर्वन्ति स्म। कुत्रचित् पञ्चायतनानां लघुसमूहस्योपरि बृहत्पञ्चायतनं कार्यरतं भवति स्म, येन लघुपञ्चायतनानां कार्येषु नियमनं भवति स्म। आदिकालात् चलन्ती एषा प्रणाली भारतगणराज्ये अद्यापि चलन्ती अस्ति। विश्वस्य सर्वाः संसदः एतस्याः परम्परायाः एव अनुसरणं कुर्वन्त्यः सन्ति। भगवतः श्रीकृष्णस्य पिता नन्दः गोकुलग्रामस्य ग्रामणीः (सरपञ्च) आसीत्। सः ग्रामजनेभ्यः करं स्वीकृत्य मथुरा-नगरस्य राजद्वारं गत्वा राजपुरुषाय धनं यच्छति स्म। सः ग्रामस्य समस्यानिवारणस्य, न्यायव्यवस्थायाः च दायित्वम् अपि वहति स्म। एतादृश्यः अनेकाः कथाः पुराणेषु प्राप्यन्ते।

भारतस्य मध्ययुगकाले वैदेशिक्यः शक्तयः भारतगणराज्यस्य उपरि शासनम् अकुर्वन्। तस्मिन् काले अपि पञ्चायतनानि स्वकार्याणि कुर्वन्ति स्म। एषा परम्परा कदापि नष्टा नाभवत्। भारतगणराज्यस्य अनेकेषु प्रदेशेषु शिलालेखमाध्यमेन पञ्चायतनव्यवस्थायाः मार्गदर्शनं प्राप्यते। शिलालेखेषु पञ्चायतननिर्वाचनं, पञ्चायतनस्य कार्यपद्धतिः, पञ्चानां पदभ्रष्टता इत्यादीनां विषयाणाम् उल्लेखः प्राप्यते।

१८५३-१८८३ कालः भारतीयेतिहासे संसदः प्रारम्भिककालत्वेन परिगण्यते। यतो हि १८५३ तमे वर्षे प्रप्रथमवारं "विधायिनी" शब्दस्य प्रयोगः जातः आसीत्। ततः १९६१ तमे वर्षे भारतीयविधायिन्याः अधिनियमस्य रचना अभवत्। सः अधिनियमः भारतगणराज्यस्य विधानमण्डलस्य प्रमुखघोषणापत्रत्वेन परिगण्यते। १८८५ तमे वर्षे भारतीयराष्ट्रिय-कॉङ्ग्रेस्-पक्षस्य स्थापना अभवत्। तस्य पक्षस्य उद्देशः आसीत् यत्, "भारतगणराज्ये विधानपरिषदां विकासो भवेत्, तासु च भारतीयाः भागं वहन्तु" इति। अतः तस्य पक्षस्य जनाः स्वस्य सम्पूर्णं कार्यं विधानपरिषदां कृते अकुर्वन्। तेषाम् अविरतप्रयासेनैव १८९२ तमे वर्षे आङ्ग्लैः अङ्गीकृतं यत्, "भारतीयजनानां प्रतिनिधित्वं भारतीयाः एव कर्तुं शक्नुवन्ति" इति। अतः तस्मिन् वर्षे भारतीयविधानपरिषदि एतस्य कृते अधिनियमस्य अपि रचना अभवत्। कॉङ्ग्रेस्-पक्षस्य अविरतपरिश्रमेण एतत् कार्यं जातम्, आङ्ग्लानां क्रूरशासनस्य सम्मुखं कॉङ्ग्रेस्-पक्षस्य सः प्रप्रथमः महान् विजयः आसीत्।

१९१९ तमे वर्षे ब्रिटिश्-सर्वकारेण भारतसर्वकार-अधिनयमस्य रचना कृता आसीत्। तस्य अधिनियमस्य अनुगुणं भारतगणराज्यस्य ब्रिटिश्-सञ्चालितेषु प्रान्तेषु द्वैधशासनप्रणाल्याः स्थापना अभवत्। तस्यां द्वैधशासनप्रणाल्यां सदनद्वयस्य प्रावधानम् आसीत्। लोकसभा, राज्यसभा इत्येते तयोः सदनयोः नामनि। प्रत्येकस्मिन् सदने अधिकांशसदस्याः निर्वाचिताः भवन्ति स्म। तस्यां प्रणाल्यां शासनहस्तान्तरविषयस्य पुष्टतायै अस्थायिसर्वकारस्य रचना अपि जाता आसीत्। १९२१ तमे वर्षे प्रप्रथमलोकसभायाः रचना अभवत्। तस्याम् आहत्य १४५ सदस्याः आसन्। तेषु १०४ सदस्याः निर्वाचिताः, २६ सर्वकारसदस्याः, १५ अन्यसदस्याः च आसन्। १९३५ तमे वर्षे संसदात्मकप्रणाल्याः कृते एकः अधिनियमः सिद्धः अभवत्। तस्य अधिनियमस्य अनुसारं संसदः रचना अभवत्।

१९४७ तमस्य वर्षस्य 'अगस्त'-मासस्य पञ्चदशे (१५/८/१९४७) दिनाङ्के भारतगणराज्यं स्वतन्त्रम् अभूत्। भारतस्य अन्तिमः 'वायसराय' लोर्ड् माउण्टबेटन् इत्येषः सी राजगोपालाचारी इत्यस्मै महानुभावाय भारतस्य दायित्वं प्रत्यर्पयत्। भारतस्वतन्त्रतायाः घोषणा तु १९४७ तमस्य वर्षस्य 'फरवरी'-मासस्य विंशतितमे (२०/२/१९४७) दिनाङ्के एव कृता आसीत्। परन्तु भारताय सत्तायाः कार्यभारदानस्य दिनाङ्कः १९४७ तमस्य वर्षस्य 'अगस्त'-मासस्य पञ्चदशः (१५) निश्चितः। सत्ताहस्तान्तरस्य प्रक्रिया यावान् कालः अचलत्, तावति काले तु डॉ. राजेन्द्र प्रसाद महाभागस्य अध्यक्षतायां संविधानसमित्याः रचना जाता आसीत्। १९५० तमस्य वर्षस्य 'जनवरी'-मासस्य पञ्चविंशतितमे (२५/१/१९५०) दिनाङ्के संविधाननिर्माणस्य कार्यं सम्पन्नम्। अतः षड्विंशतितमात् (२६) दिनाङ्कात् समग्रे भारते संविधानानुगुणं न्यायव्यवस्थायाः आरम्भः अभवत् । तस्मिन् संविधाने अपि संसदः विषये विचाराः उल्लिखिताः। १९५० तमे वर्षे संविधानानुगुणं शासनकार्यस्य आरम्भानन्तरं १९५२ तमे वर्षे प्रप्रथमसंसदः निर्वाचनम् अभवत्। परन्तु १९५०-१९५२ वर्षेषु अस्थायिसंसदः अस्तित्वं तु असीत् एव।